MONITOR
Na R. P. 1768.
Nro: LXX.
d. 31. Sierpnia

Constat profectò ad salutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam & beatam, inventas esse leges.
Cicero de leg.

O Prawach ktore stanowią Wolność polityczną względem Obywatela.

WOlność polityczna Obywatela zawisła na własnym iego bespieczeństwie, albo mniemaniu tako-
Xxx wego

wego beſpieczeńſtwa. To zaś beſpieczeńſtwo ponieważ naybardziey zraża y kazi obżałowanie przez ſąd publiczne lub przywatne, od dobrego więc uſtanowienia y ułożenia praw à naybardziey kryminalnych, wolność Obywatelſka zawieſzona.

Prawo, ktore za przyświadczeniem iednego, drugiego potępia, wolności ieſt ſzkodliwe. Winowayca przeczący, świadek twierdzący, dzielą między ſobą pewność, trzeci przeświadczaiący przeważa, kiedy z na-

tury wyſtępkow wydobywaią ſię kary, natenczas tryumf wolności y naywyżſza doſkonałość rządu ieſt.

Czworaki ieſt rodzay wyſtępkow: przeciw Religii, przeciw obyczaiom, przeciw ſpokoyności, przeciw beſpieczeńſtwu Obywatelow. *Swiętokradztwa:* wyłączeniem z liczby wiernych, zakazaniem uczeſtnictwa rzeczy Swiętych, wyrzuceniem z świątnic, powſzechną wzgardą y obmierżliwością zwierzchność karze. *Występki przeciw obyczaiom:* wſtydem, hańbą publi-

czną, wypędzeniem z Miast y wyłączeniem z wspołeczeństwa uczciwego, karane bydź powinny. *Występki przeciw spokoyności:* maią mieć takowe kary, ktoreby dążyły do przywrocenia oneyże, do czego przykłada się napominanie publiczne, odebranie władzy wywołanie z kraiu. *Występki przeciw bespieczeństwu* czyli publicznemu czyli szczegulnemu każdego obywatela, karę śmierci za sobą ciągną. Zasłużył na śmierć, kto albo drugiego życia pozbawił, albo czuwał na zgu-

bę wſpoł obywatela ſwoiego. Y ſprawiedliwie ſię to ſtaie, gdy Oyczyzna zabrania y umyka ochrony temu, ktory na cudze niebespieczeńſtwo godził. Gardłowe kary, oſłabionych praw towarzyſtwa lekarſtwem ſą. Słowa nie zawzdy pod wyſtępki podciągane bydź maią, trzeba zważyć czy ſą poprzednikami, towarzyſzmi lub ſkutkami złego uczynku. Zle ſię tam dzieie, gdzie słowa ſame za wyſtępek wzięte ſą, iako znaki złości, ale nie iako złość ſądzone bydź powinny. Theodozy-

usz, Arkadyusz, y Honoryusz Cesarze tak w tey mierze pisali do Rufina: *Si ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum, si ab iniuria, remittendum.* *

Pisma trwalsze są prawdà niż słowa, ieżli iednak w okoliczność występku niewchodzą, mniey powinne bydź uważane.

Paszkwile w Wolnych Narodach mnieyszą za sobą ciągną animadwersyą, niż w inszych rządach, kie-

* *Lege unica, Cod: Si quis Imp: maled:*

dy

dy się ściągaią do Urzędnikow maiących żwierzchność, lud albowiem tym umartwieniem przełożonych nieiako się cieszy, gdyż ie ma za hołd oddany w społney rowności.

Kiedy wolny Narod odkrył spiski przeciw swoiey swobodzie uczynione, nie powinien się bardzo rospościerać ani z zemstą na zdraycow, ani z nadgrodą dla Wybawicielow. Nadgrody rowne usługe, samey wolności mogłyby bydź niebespieczne; kary zaś przyzwoite wskrzesiliby Tyrannią.

Szpiegowie Monarsze przezornemu mniey potrzebni są, kiedy Oby-

watel uczynił zadoſyć Panu y Prawu, słuszna żeby był wolen w domu ſwoim. A do tego Monarcha ſzczerze y otwarcie z poddanemi postępować powinien, wierzyć zaś y dufać tym nie może, ktorych każe ſzpiegować, ani ci Panu ktory ich podeyść chce.

Gdyby ſzpiegoſtwo było dobre, byłoby rzemiosłem poczciwych ludzi.

Gdzie lud w dolegliwościach swoich często powtarza: gdyby o tym Krol wiedział. znać że tam Monarcha kochany.